

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه عدالت

رساله دکتری رشته فقه و مبانی حقوق

مبانی فقهی شیوه‌های سوگواری امام حسین علیه السلام

نگارش

ولی الله محبی اشنی

استاد راهنما

حضرت حجه الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین بیاتی

استاد مشاور

حضرت حجه الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسن گلی شیردار

۹۶-۹۷

تقدیم

این اثر ناچیز تقدیم به پیشگاه با عظمت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام است که عمری میهمان حضرتش و ریزه خوار خان کرمش بوده ام، باشد که مقبول افتد، و موجب تسلی دل داغدار و قلب سوگوار ایشاندر مصائب جد بزرگوارشان حضرت سید الشهداء علیه السلام گردد، و ذخیره ی روز واپسین این کمترین باشد.

تشکر

الطاف بی کران حضرت منان و عنایات خاصه ی حضرت صاحب الزمان علیه السلام را از هر جهت شاگردم بخصوص توفیق تحصیل مدارج عالی علم، در عصر انقلاب اسلامی به رهبری حکیمانه امام خمینی علیه السلام و زعامت خردمندانه مقام معظم رهبری دامت برکاته.

و از محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی شاهرودی دامت برکاته مؤسس و بنیانگذار دانشگاه عدالت، و همه دست اندرکاران این خدمت سترگ، بویژه ریاست محترم دانشگاه جناب مستطاب دکتر محمد حسین بیاتی و همه معاونت ها و بخش های گوناگون آن، خصوصا معاونت محترم آموزش و پژوهش و بالاخص استاد گرانقدر راهنما حضرت حجه الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین بیاتی زید عزه و استاد معزز مشاور حضرت حجه الاسلام و المسلمین محمد حسن گلی شیردار دام ظلّه و استاد یا اساتید محترم داور اعزهم الله و همه آنان که به نحوی زمینه ی توفیق تحصیل مقطع دکتری و به سامان رساندن رساله ی آن، توسط این حقیر را فراهم نمودند صمیمانه تشکر و قدر دانی می نمایم.

چکیده

بی تردید شیوه های سوگواری امام حسین علیه السلام یعنی شعائر حسینی تداوم بخش و علت مبقیه نهضت و قیام آن حضرت می باشد همانگونه که این نهضت الهی علت مبقیه و مایه حیات و تداوم بخش اسلام ناب محمدی است.

بدین جهت و با توجه به ابعاد گسترده و اثرات عمیق فردی و اجتماعی، درون دینی و برون دینی، و بالأخره بعد جهانی این شعائر نورانی که آن را به عنوان بزرگترین و بارزترین مصداق شعائر الهی قرار داده است از یک سو، و اراده ی جدی دشمنان بر اطفاء نور آن از سوی دیگر، ما را موظف می کند که با تبیین مبانی فقهی و تشریح زیر ساخت های قویم و قیم آن، ابتدا در درون و داخله ی جامعه اسلامی این شعائر حیات بخش را نهادینه و مستحکم کرده و سپس با تمسک به همین منطقی متقن و روش روشن با هر گونه شبهه افکنی و اشکال تراشی مرموز و هدفمند دشمن به مقابله برخیزیم که یکی از بهترین مصادیق تعظیم شعائر الله، تعظیم و تکریم علمی آن از طریق بیان مبانی و تبیین فنی زیر ساخت هاست. البته در حوزه شعائر حسینی بحمد الله نگارش های متعددی صورت گرفته است لکن در خصوص بررسی مبانی فقهی آن، انصافا اقدامات، انگشت شمار است.

این رساله بر آن است تا به توفیق الهی طی نه فصل مبانی فقهی شعائر حسینی علیه السلام را مورد بررسی قرار دهد فصل اول: کلیات و مفاهیم فصل دوم: بکاء، نیاح، صیاح و جزع فصل سوم: سینه زنی و زنجیر زنی فصل چهارم: قمه زنی و اعمال مشابه (لطم) فصل پنجم: سیاه پوشی فصل ششم: شبیه خوانی و لوازم آن فصل هفتم: زیارت فصل هشتم: نوحه خوانی و روضه خوانی فصل نهم: عزاداری.

واژگان کلیدی: سوگواری، لطم، زیارت، جزع، شبیه خوانی.

فهرست مطالب

.....	مقدمه	أ
.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم	۲۳
.....	۱-۱. کلیات	۲۵
.....	۱-۱-۱. بیان مسئله	۲۵
.....	۱-۱-۲. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۲۶
.....	۱-۱-۳. پیشینه تحقیق	۲۷
.....	۱-۱-۴. جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق	۲۹
.....	۱-۱-۵. اهداف مشخص تحقیق	۳۰
.....	۱-۱-۵-۱. اهداف آرمانی:	۳۰
.....	۱-۱-۵-۲. اهداف کلی:	۳۰
.....	۱-۱-۵-۳. اهداف جزئی:	۳۰
.....	۱-۱-۶. سؤالات تحقیق	۳۰
.....	۱-۱-۷. فرضیه‌های تحقیق	۳۰
.....	۱-۱-۸. روش شناسی تحقیق	۳۱
.....	۱-۱-۹. شرح کامل روش تحقیق	۳۲
.....	۱-۱-۱۰. روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳۲
.....	۲-۱. مفاهیم	۳۲
.....	۲-۱-۱. مبانی	۳۲

- ۳۳ ۲-۲-۱. فقه
- ۳۴ ۳-۲-۱. مبانی فقهی
- ۳۴ ۴-۲-۱. سوگواری
- ۳۵ ۵-۲-۱. امام حسین علیه السلام
- ۳۷ فصل دوم: بکاء، نیاح، صیاح و جزع (گریه، شیون، فریاد، بی تابی)
- ۳۹ ۱-۲. بکاء (گریه)
- ۴۰ ۱-۱-۲. گریه بر میت و ادله ی حرمت (نزد مخالفان)
- ۴۰ ۱-۱-۱-۲. حدیث اول و بررسی آن
- ۴۳ ۲-۱-۱-۲. حدیث دوم و بررسی آن
- ۴۶ ۲-۱-۲. ریشه یابی حرام بودن گریه در روایات اهل سنت
- ۴۸ ۳-۱-۲. روایات جواز گریه (از طریق اهل سنت)
- ۴۹ ۱-۳-۱-۲. سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۴۹ ۱-۱-۳-۱-۲. گریه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بر فرزندشان ابراهیم
- ۴۹ ۲-۱-۳-۱-۲. گریه آن حضرت بر ابی طالب علیه السلام
- ۵۰ ۳-۱-۳-۱-۲. گریه آن حضرت بر حمزه علیه السلام
- ۵۰ ۴-۱-۳-۱-۲. گریه آن حضرت بر عثمان بن مظعون
- ۵۱ ۲-۳-۱-۲. گریه صحابه
- ۵۲ ۳-۳-۱-۲. گریه خواص صحابه (خواص به نظر اهل سنت) بر میت
- ۵۲ ۱-۳-۳-۱-۲. گریه ابی بکر بر رسول خدا صلی الله علیه و آله

- ۲-۳-۱-۲. گریه عمر بر رسول خدا ﷺ ۵۲
- ۳-۳-۱-۲. گریه معاویه و اطرافیان بر امیر مؤمنان علی رضی الله عنه!! ۵۲
- ۴-۱-۲. نظر برخی از فقهاء اهل سنت ۵۴
- ۵-۱-۲. جواز گریه بر میت در فتوای فقهای شیعه ۵۵
- ۶-۱-۲. روایات و احادیث شیعه ۵۹
- ۷-۱-۲. مشروعیت گریه بر میت به قیاس اولویت ۶۱
- ۸-۱-۲. اصل عملی و جواز گریه بر میت ۶۲
- ۹-۱-۲. بررسی یک روایت (که گریه بر میت را مکروه می داند) ۶۳
- ۱۰-۱-۲. دلیل خاص برای گریه بر مصائب اهل بیت علیهم السلام بویژه بر سید الشهداء علیه السلام ۶۵
- ۲-۲. نیاچه (شیون و زاری) ۶۷
- ۱-۲-۲. نیاچه در لغت ۶۷
- ۲-۲-۲. نیاچه در اصطلاح فقهی ۶۸
- ۳-۲-۲. نیاچه در فقه اهل سنت ۶۹
- ۴-۲-۲. نیاچه از نگاه فقهای شیعه ۷۰
- ۵-۲-۲. حکم نوحه و ناله بر اولیاء الهی ۷۷
- ۳-۲. صیحه (و فریاد) زدن در مصائب اهل بیت علیهم السلام ۷۹
- ۱-۳-۲. صیاح در لغت و اصطلاح ۷۹
- ۲-۳-۲. حکم صیحه بر میت در روایات ۸۰
- ۳-۳-۲. صیحه بر میت در روایات اهل بیت علیهم السلام ۸۱

- ۲-۳-۴. صیحه بر میت در فتوای فقها ۸۴
- ۲-۳-۴-۱. تحقیق در معنای «لاینبغی» ۸۵
- ۲-۳-۴-۲. اختلاف نظر فقها در معنای لاینبغی ۸۵
- ۲-۳-۴-۱-۲. ظهور لاینبغی در حرمت (در برخی از روایات) ۸۹
- ۲-۳-۴-۲-۲. استعمال لاینبغی در کراهت ۹۲
- ۲-۳-۴-۳. نظر مختار ۹۲
- اما معنای "لاینبغی" در روایت محل بحث (روایت حسن صیقل): ۹۲
- ۲-۳-۵. صیحه (و فریاد زدن) برای سید الشهداء علیهم السلام در دیدگاه فقها ۹۵
- ۲-۳-۵-۱. روایت معاویه بن وهب ۹۷
- ۲-۴-۴. جزع (بی تابی) ۱۰۰
- ۲-۴-۱. مفهوم شناسی جزع ۱۰۱
- ۲-۴-۲. حکم جزع ۱۰۶
- فصل سوم: سینه زنی و زنجیر زنی ۱۰۹
- ۳-۱. امر اول ۱۱۱
- ۳-۲. امر دوم ۱۱۲
- ۳-۳. بیان موضوع ۱۱۳
- ۳-۴. سینه زنی، زنجیر زنی و جزع ۱۱۶
- ۳-۵. ضرر رساندن به بدن - در سینه زنی و زنجیر زنی - و حکم آن ۱۲۰
- ۳-۶. سینه زنی و زنجیر زنی (از جمله ی شعائر مذهب) ۱۲۲

- فصل چهارم: قمه زنی و اعمال مشابه (لطم) ۱۲۷
- ۱-۴. بیان موضوع ۱۳۰
- ۲-۴. ادله حرمت ذاتی قمه زنی ۱۳۴
- ۱-۲-۴. دلیل اول: عدم سابقه قمه زنی در سیره ی معصومین و متشرعه ۱۳۴
- ۲-۲-۴. دلیل دوم: حرمت اضرار به نفس ۱۳۶
- ۳-۲-۴. دلیل سوم: نفی عسر و حرج در دین ۱۳۹
- ۴-۲-۴. دلیل چهارم: وهن اسلام ۱۴۴
- ۳-۴. نظریه جواز ذاتی قمه زنی و مانند آن ۱۴۷
- ۱-۳-۴. نقد ادله ی حرمت ذاتی قمه زنی ۱۴۷
- ۱-۱-۳-۴. نقد دلیل اول: سابقه قمه زنی ۱۴۷
- ۲-۱-۳-۴. نقد دلیل دوم: حرمت اضرار به نفس ۱۴۸
- ۱-۲-۱-۳-۴. معنای قاعده «لاضرر» ۱۵۰
- ۲-۲-۱-۳-۴. مستندات قاعده ۱۵۰
- ۳-۲-۱-۳-۴. سند حدیث «لاضرر» ۱۵۱
- ۴-۲-۱-۳-۴. دلالت حدیث «لاضرر» ۱۵۱
- ۱-۴-۲-۱-۳-۴. توضیح مفردات حدیث ۱۵۱
- ۱-۱-۴-۲-۱-۳-۴. الف: لا نافیة ۱۵۲
- ۲-۱-۴-۲-۱-۳-۴. ب: ضرر ۱۵۳
- ۳-۱-۴-۲-۱-۳-۴. ج: ضرار ۱۵۴

- ۱۵۵..... بررسی هیئت ترکیبی «الاضرر»..... ۲-۴-۲-۱-۳-۴
- ۱۶۲..... عدم ارتباط قاعده با مدعای قائلین به حرمت ذاتی ۵-۲-۱-۳-۴
- ۱۶۴..... نقد دلیل سوم: نفی عسر و حرج در دین ۳-۱-۳-۴
- ۱۶۷..... نقد دلیل چهارم: وهن اسلام ۴-۱-۳-۴
- ۱۶۸..... ادله قائلین به جواز ذاتی قمه زنی ۲-۳-۴
- ۱۶۹..... دلیل اول: وجود ادله جواز در کتاب و سنت ۱-۲-۳-۴
- ۱۷۰..... دلیل دوم: قمه زنی مصداق جزع ۲-۲-۳-۴
- ۱۷۷..... قمه زنی و فتاوی فقهاء عظام ۳-۲-۳-۴
- ۱۸۰..... نظر مختار: ۴-۴
- ۱۸۰..... سنجه و میزان وهن: ۱-۴-۴
- ۱۸۱..... نمونه ای از فتاوا در دو مورد فوق الذکر از موضوع وهن: ۱-۱-۴-۴
- ۱۸۲..... نتیجه ۲-۴-۴
- ۱۸۳..... فصل پنجم: سیاه پوشی (لبس سواد) ۱۸۳
- ۱۸۶..... ۱-۵. علت سیاه پوشی هنگام عزا ۱۸۶
- ۱۸۸..... ۲-۵. ادله نهی از پوشیدن لباس سیاه ۱۸۸
- ۱۸۸..... ۱-۲-۵. سیاهپوشی و نهی از آن (مطلقا) ۱۸۸
- ۱۹۳..... ۲-۲-۵. نهی از پوشیدن لباس سیاه در موارد خاص ۱۹۳
- ۱۹۳..... ۱-۲-۲-۵. الف: نهی از لباس سیاه در نماز ۱۹۳
- ۱۹۴..... ۱-۱-۲-۲-۵. معنای نهی در مسئله ۱۹۴

- ۱۹۶.....۵-۲-۲ و ۳. ب و ج: نهی از سیاه پوشی در احرام، کفن نمودن میت با آن
- ۱۹۶.....۵-۲-۳. حکم پوشیدن لباس سیاه در عزاداری
- ۱۹۷.....۵-۲-۳-۱. نقد نظر صاحب حدائق
- ۱۹۸.....۵-۲-۳-۲. سیاه پوشی و احیاء امر اهل بیت علیهم السلام
- ۱۹۹.....۵-۳-۳-۳. سیاهپوشی و بنی العباس
- ۲۰۷..... فصل ششم: شبیه‌خوانی و لوازم آن
- ۲۰۹.....۶-۱. بیان موضوع
- ۲۱۱.....۶-۲. نمایش و احکام فقهی آن
- ۲۱۲.....۶-۳. حکم لوازم شبیه‌خوانی
- ۲۱۲.....۶-۳-۱. الف: تشبه مردان به زنان
- ۲۱۶.....۶-۳-۱-۱. تشبه و تعزیه
- ۲۱۶.....۶-۳-۱-۲. نظر مختار
- ۲۱۷.....۶-۳-۲. ب: ظاهر شدن در نقش ائمه علیهم السلام
- ۲۲۲.....۶-۳-۳. ج: استفاده از آلات موسیقی در شبیه‌خوانی
- ۲۲۴.....۶-۴. فتاوی‌ای مراجع
- ۲۲۷..... فصل هفتم: زیارت
- ۲۲۹.....۷-۱. چستی زیارت
- ۲۳۰.....۷-۲. چرایی زیارت
- ۲۳۶.....۷-۳. زیارت سید الشهداء علیهم السلام در روایات

- ۲۳۸.....۱-۳-۷. معنای «فرض» در آیات و روایات
- ۲۳۹.....۲-۳-۷. معنای وجوب در آیات و روایات
- ۲۴۰.....۳-۳-۷. ادله عدم وجوب زیارت سید الشهداء علیهم السلام
- ۲۴۱.....۱-۳-۳-۷. الف: رفع مشقتاز مکلفین
- ۲۴۲.....۲-۳-۳-۷. ب: عدم ظهور ادله برای دلالت بر وجوب
- ۲۴۳.....۴-۷. نظر مختار:
- ۲۴۴.....۵-۷. زیارت از راه دور:
- ۲۴۷.....۶-۷. زیارت اربعین
- ۲۴۹.....۱-۶-۷. پیاده روی اربعین
- ۲۵۱.....۱-۱-۶-۷. اقوال فقها در مورد پیاده روی اربعین
- ۲۵۵..... فصل هشتم: نوحه خوانی و روضه خوانی
- ۲۵۷.....۱-۸. روضه، نوحه و مشکل غنا و کذب
- ۲۵۸.....۱-۱-۸. الف: غنا
- ۲۵۸.....۱-۱-۸. چستی غنا
- ۲۵۸.....۲-۱-۱-۸. نظریه محقق ایروانی
- ۲۵۹.....۳-۱-۱-۸. دیدگاه محقق خوئی در تعریف غنا
- ۲۶۱.....۴-۱-۱-۸. تعریف غنا در کلام امام خمینی
- ۲۶۴.....۵-۱-۱-۸. غنا در نگاه فقهی و تطبیق آن بر مسئله
- ۲۶۶.....۲-۱-۸. ب: کذب

- ۸-۱-۲-۱. چستی کذب ۲۶۶
- ۸-۱-۲-۱-۱. انواع عدم مطابقت با واقع ۲۶۷
- ۸-۱-۲-۲. راهیابی کذب در روضه و نوحه و حکم آن در کلام فقها ۲۶۹
- ۸-۱-۲-۳. حکم کذب ۲۷۰
- ۸-۱-۲-۳-۱. نقل دروغ، دروغ نیست ۲۷۲
- فصل نهم: عزاداری ۲۷۵
- ۹-۱. معنا شناسی عزاداری ۲۷۷
- ۹-۲. اهداف عزاداری ۲۷۸
- ۹-۳. عزاداری و کارکرد آن ۲۸۱
- ۹-۳-۱. الف: غم شریکی با مصیبت دیدگان ۲۸۲
- ۹-۳-۲. ب: عزاداری شیوه ای مؤثر برای یاری مظلوم ۲۸۴
- ۹-۳-۳. ج: تقرب به خداوند ۲۸۶
- ۹-۴. دلایل عزاداری ۲۹۰
- ۹-۴-۱. الف: دلیل های عام: ۲۹۰
- ۹-۴-۲. ب: دلیلهای خاص: ۲۹۱
- ۹-۴-۳. عزاداری و فتوای جامع آیت الله العظمی نائینی ره ۲۹۲
- خاتمه: پاسخ چند شبهه فقهی ۲۹۷
- ۱۰-۱. شبهه اول: راهیابی کذب در عزاداری ۲۹۹
- ۱۰-۲. شبهه دوم: نشان دادن چهره ی خشن از اسلام ۳۰۰

- ۱۰-۲-۱. خشونت ممدوح و خشونت مذموم ۳۰۳
- ۱۰-۳. شبهه سوم: منافات داشتن عزاداری با قضا و قدر الهی ۳۰۴
- ۱۰-۴. شبهه چهارم: منع زیارت قبور برای بانوان ۳۰۸
- ۱۰-۴-۱. زنان و زیارت قبور در کلام آیت الله مکارم شیرازی: ۳۱۰
- ۱۰-۴-۲. روایات شیعه و زیارت رفتن بانوان ۳۱۲
- ۱۰-۴-۲-۱. الف: روایات عام ۳۱۲
- ۱۰-۴-۲-۲. ب: روایت خاص ۳۱۳
- نتیجه ۳۱۴
- فهرست منابع ۳۱۵
- چکیده انگلیسی ۳۲۵

مقدمه

عمده دغدغه دینداران در اعمال و رفتارشان مشروعیت و عدم مشروعیت به معنی انطباق و عدم انطباق اعمال و رفتارشان با احکام شرعی است. شرع به مثابه ساماندهنده ی رفتارها در قامت فقه اسلامی همواره مورد توجه متدینان بوده است. این مسئله بطور قطع در برخورد با مسائل جدید بیشتر است. سنت های اجتماعی در حوزه های گوناگون هرچند می تواند بستر تردید نسبت به مشروعیت برخی از اعمال را کاهش دهد، اما هرگز نمی تواند تمامی شک ها و تردید ها را از میان بردارد. این تردیدها بیشتر در مواردی رخ می نماید که امری بدون ریشه های تاریخی که تا عصر معصوم علیه السلام امتداد داشته باشد مورد توجه قرار بگیرد. مضاف بر این مسئله رفتارهای مذهبی شیعیان بطور ویژه ی زیر ذره بین قرار داشته است و همواره با شبهات و اشکالاتی مواجه بوده است. در میان شیعیان نیز اندک نبوده و نیستند کسانی که با اندیشه های اصلاحی در صدد پیراسته ساختن سنت های مذهبی بوده و هستند و خواهند بود. بررسی سنت های مذهبی و اجتماعی از لحاظ انطباق و عدم انطباق آن با احکام شریعت می تواند مبنا در اندیشه های اصلاحی قرار بگیرد. عمده توجه اصلاحگران دینی نیز بر اصلاح سنت ها بر اساس تعالیم حقیقی دین است.

مسئله شعائر حسینی و شیوه های سوگواری سید الشهداء علیه السلام در طی قرون متمادی هم از سوی معاندین و هم از سوی اصلاح گران دینی مورد توجه قرار داشته است. بسترهای اجتماعی متفاوت، تفاوت هایی را در نحوه ی برپایی این شعائر ایجاد نموده است. برخی از موارد این شعائر هم در نزد مؤلفین و هم از سوی مخالفین با اشکال مواجه نیست و نمی تواند باشد؛ اما برخی دیگر از این شعائر از سوی مخالفین مورد انکار و اعتراض قرار گرفته و برخی دیگر از

آنها از سوی برخی از مؤلفین نیز مورد اشکال قرار داشته است. مظاهر شعائر که در بسترهای اجتماعی منطقه خاورمیانه رشد یافته و تحولاتی را احیاناً به خود دیده است، در این رساله مورد توجه قرار خواهد گرفت؛ هرچند می توان قواعد کلی را در این رساله ردیابی نمود که احیاناً می تواند احکام فقهی برخی از شعائری را که در مناطق دیگر عالم وجود دارد را بدست دهد. عمده شبهات و اشکالات وارده بر شعائر حسینی مبتنی بر عدم انطباق آنها با تعالیم دینی خصوصاً احکام شریعت است. اشکال عدم سابقه در سنت های ائمه و احیاناً صحابه (بنابر دیدگاه اهل سنت) نیز به عدم انطباق دسته ی از شعائر با احکام شرع قابل ارجاع است. با این همه آنچه روشن است وجود برخی از شعائر در زمان حیات ائمه علیهم السلام به دلیل وجود فشارهای سیاسی حکمای اموی و عباسی مقدور نبوده است؛ زیرا شعائر حسینی علیهم السلام را می توان در دو دسته جای داد: یک دسته شعائری است که در زمان تقیه امکان تحقق دارد و می توان در خفا آن ها را انجام داد همانند مرثیه خوانی و بکاء بر مصائب آن بزرگوار، اما برخی دیگر از شعائر امکان انجام در خفا برای آن متصور نیست همانند برخی از مناسکی که باید در قالب دسته های سینه زنی و زنجیر زنی و قمه زنی و غیره انجام گیرد. طبیعی است که دسته اول به همین علت می تواند مورد بررسی تاریخی قرار بگیرد. زیرا در این نوع مناسک به علت اینکه امکان برگزاری شان در حالت تقیه وجود دارد، اگر در حیات ائمه علیهم السلام رگه هایی از این نوع مراسم وجود نداشته باشد، می تواند مورد تردید از ناحیه مشروعیت قرار بگیرند؛ اما آن دسته از مناسکی که امکان تقیه در آن ها وجود ندارد، اگر در عصر ائمه علیهم السلام نمونه هایی از برگزاری شان یافت نشود، این تردید به میزان کمتری در مورد آنها جای دارد. خصوصاً آنکه احکام امضایی اسلام کم نیستند و اگر با تنقیح مناط، ملاک مشروعیت موضوعات بدست آید، حکم موضوعات مشابه به راحتی قابل دسترسی خواهد بود.

رساله حاضر با بررسی احکام فقهی شیوه های سوگواری امام حسین علیه السلام که در نه فصل و یک خاتمه به سامان رسیده است انتظار می رود قدم و اقدامی در جهت عمق بخشی بیشتر به تحقیقات در این حوزه باشد.

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

۱-۱. کلیات

۱-۱-۱. بیان مسئله

مناسک، مراسم، و آیین های عزاداری در اصطلاح رایج به شعائر حسینی و شیوه های سوگواری امام حسین علیه السلام نام گذاری گردیده است. علت اینکه به این آیین ها و مراسم شعائر اطلاق می شود، این است که یاد مصائب آل الله در کربلا از طریق این شعائر آشکار می شود و پیام های قیام عاشورا از این طریق همه گیر می گردد. شعائر حسینی از جنبه های مختلف می تواند مورد توجه قرار بگیرد؛ بطوری که هر گونه نگرش به آن، حاوی اطلاعات و پیام های مهم و فراوان فردی و اجتماعی است. مورخ می تواند این شعائر را از جنبه های تاریخی مورد بررسی قرار دهد و مثلا تاریخ آن را به عهد آل بویه و یا عهد ائمه علیهم السلام ارجاع دهد، در حالیکه جامعه شناس آثار اجتماعی آیین های عزاداری را مورد کاوش قرار خواهد داد. و... آنچه که در این رساله مورد توجه قرار گرفته است، نگاه فقهی به مسئله شعائر حسینی علیهم السلام می باشد. شعائر از آن جهت که برخاسته از افعال و اعمال مکلفین اند، مورد توجه فقه باید قرار بگیرد و فقه باید سؤالات مربوط به شعائر حسینی را پاسخ دهد. این نکته معلوم و روشن است که در شرایط حاضر اصل اقامه عزا بر سالار شهدا از سوی شیعیان و جوامع همسو امر پذیرفته شده و در جواز آن تردیدی وجود ندارد، اما آنچه که مبهم و نیازمند بررسی بیشتر می باشد، مسئله ی برخی آیین ها و مناسک هایی است که در جوامع شیعی بخصوص در برخی از جوامع، رایج می باشد؛ بطوری که یکی از دغدغه ی همیشگی برخی از متدینان این بوده و هست که آیا اعمالی که در آیین های عزاداری سالار شهیدان علیهم السلام انجام می شود، از لحاظ فقهی چگونه است؟ این ابهام بیشتر بخاطر توسعه اطلاعات و سرعت و سهولت انتقال داده های فرهنگی به